

Frans Verreyt en André Rutten

Theaterkritiek, de mens achter de machine

Rationele en/of emotionele reflectie op wat er op de scène gebeurt is zowat de meest natuurlijke bezigheid van de theatertoeschouwer. Sommigen onder hen – men noemt ze critici – schrijven die reflectie ook neer of spreken ze uit: binnen een georganiseerd medium delen zij hun bevindingen mee aan anderen. Gezien het ontwikkelingsproces van een voorstelling niet stopt met de première, maar ook daarna intens verdergaat, wordt de gerichte interventie van de toeschouwer/criticus een factor die het verdere leven van een kunstwerk mee kan bepalen. Binnen het professionaliseringsproces dat in het Vlaamse theater nog lang niet voleindigd is, bevindt de theaterkritiek zich nog in een “ambachtelijk” stadium. Een opleiding (bv. in een volwaardig uitgebouwde universitaire sectie “theaterwetenschap” bestaat nog niet; van de uitoefening van het vak van theatercriticus kan je tot nader order (enkele uitzonderingen niet te na gesproken) ook niet leven. Het léren van deze activiteit doe je dus essentieel doorheen je eigen ervaring en doorheen die van je voorgangers. Vanuit de behoefte om onze eigen bedrijvigheid in Etcetera grondiger te funderen gingen we aankloppen bij twee oude rotten in het vak. Ze zijn uiteraard autodidact in deze branche en beiden namen zij recent afscheid van hun kritische bedrijvigheid met een bewonderenswaardige bescheidenheid.

Frans Verreyt en André Rutten zijn elk op hun terrein – de eerste in Vlaanderen, de tweede in Nederland – voorbeelden geweest voor heel wat van hun jongere collega's. Frans Verreyt wordt dit jaar zeventig en André Rutten (°1914) ontving vorig jaar de sinds 1954 ingestelde Pierre Bayleprijs

voor kritiek, die eens in de zeven jaar aan een theatercriticus wordt uitgerekend. Voor Rutten is theaterkritiek ook zijn beroepsbezigheid geweest; Frans Verreyt behield zijn leven lang bewust (en/of noodgedwongen?) het statuut van los en onbezoldigd medewerker. Niets des theaters is hen vreemd: Rutten de man van het gezond verstand, van de allesoverheersende en frisgebleven nieuwsgierigheid – en in tegenstelling tot wat hijzelf beweert is dat wél een verdienste – ; Verreyt die steeds opviel door zijn vaak ongewone maar originele meningen, de man van het “gefundeerde onverwachte”, van wie men steeds benieuwd was te lezen wat hij ervan dacht. Beiden hebben zij met een merkwaardige openheid en aandacht het theaterleven gevolgd in zijn continuïteit en in zijn vernieuwende impulsen.

Een gesprek met twee fascinerende oude heren.

Frans Verreyt: een stuk dat geen kwaliteit heeft, daar zwijs je beter over

Frans Verreyt (geboren in 1916 en doctor in de rechten) werd zeer vroeg door zijn ouders mee naar het theater genomen (van het Vlaamse Volkstoneel tot het Théâtre du Parc). Toch schreef hij pas in 1956 zijn eerste recensies o.m. in het toenmalige Belgische theatertijdschrift *Théâtre de Belgique* en in het weekblad *De Periscoop*. Na een korte onderbreking tussen 1961 en 1964 zou hij vanaf 1964 bijna wekelijks ononderbroken de theaterrubriek verzorgen in het weekblad *De Nieuwe*. Hij tekende zijn artikels

met de initialen V.R.. Gedurende ± vijfentwintig jaar heeft hij bijgevolg een stuk Vlaamse theatergeschiedenis begeleid en becommentarieerd. Als we hem vragen welke nieuwe stromingen, auteurs of stukken hij mee heeft helpen introduceren in Vlaanderen, zegt hij oprecht (en) verwonderd: “Daar heb ik geen idee van”. Wat later zal hij toegeven dat hij Brecht “regelmatig gepousseerd heeft”. Volgens hem heeft Brecht nu een toekomst voor zich als Shakespeare, Molière of de Griekse tragedies. Vooraleer Frans Verreyt Brecht “ontmoette” had hij – wat hij zelf noemt – een “volledig a-politieke houding”. De periode waarin hij voor *Théâtre de Belgique* en *De Periscoop* schreef, viel samen met de bloei van de kamertonelen, waarin naast het moderne

Theaterkritiek in Nederland en Vlaanderen, een schreeuw in de woestijn, of een oase? Marianne Van Kerkhoven had gesprekken met twee pioniers: André Rutten (*De Tijd, Trouw, Toneel/Teatraal*) en Frans Verreyt (*De Nieuwe*).

Frans Verreyt

